

3

TRYCK- & YTTRANDE-FRIHET

Våra rättigheter att tycka och säga vad vi vill, och att ge ut tidningar och andra trycksaker, tillhör våra demokratiska rättigheter och är två av Sveriges fyra grundlagar. Att de är grundlagar ger dem extra styrka, eftersom en grundlag inte kan ändras så lätt och andra lagar inte får strida mot grundlagarna. ➔

■ **TRYCKFRIHETSFÖRORDNINGEN** är den grundlag som ger oss rätten att skriva och trycka vad vi vill, men den säger också vad vi inte får trycka. Exempelvis får man inte förtala eller kränka någon, och inte trycka sådant som kan ses som hets mot folkgrupp, till exempel rasistiska inlägg. På så sätt fungerar tryckfrihetsförordningen som en lag som både ger oss rättigheter, och skyddar oss från att bli utsatta för kränkande behandling i tryckt form.

Det är också i tryckfrihetsförordningen som man förklarar att staten eller andra myndigheter inte får hindra någon från att trycka vissa saker, eller på förhand försöka stoppa en sådan tryckning; man får alltså **inte censurera** tidningarna.

Enligt lagen får man också ta kontakt med exempelvis en tidning för att tala om något som man tycker att tidningen borde skriva om, utan att riskera något straff för det, det som vi kallar **meddelarfrihet**. Den som kontaktar en tidning omfattas av meddelarskyddet. I **meddelarskyddet** ingår **efterforskningsförbudet**, som innebär att företag och myndigheter inte får försöka ta reda på vem det var som lämnade informationen till tidningen. Där ingår också den skyldighet journalister har att inte tala om var de fått informationen ifrån, det vi kallar **källskydd**.

I tryckfrihetsförordningen fastställer man också **offentlighetsprincipen**. Enligt den är alla handlingar från olika myndigheter offentliga för medborgarna, vilket betyder att vi får ta del av och läsa allt som myndigheterna gör. Den lagen har vi för att vi ska kunna se och undersöka arbetet hos våra myndigheter, exempelvis för att undersöka om de har gjort något fel eller om det förekommer korruption. Vissa handlingar är undantagna från offentlighetsprincipen av **sekretesskäl**, som till exempel någons sjukjournal eller sådant som kan vara till skada för Sveriges säkerhet.

☛ Tryckfrihetsförordningen i sin helhet finns hos [Riksdagen](#).

■ **YTTRANDEFRIHETSGRUNDLAGEN** är vår fjärde och yngsta grundlag och har stora likheter med tryckfrihetsförordningen. Enkelt uttryckt kan man säga att den har samma innehåll som tryckfrihetsförordningen, men i stället för att gälla för böcker, tidningar och andra trycksaker handlar det om vår rätt att uttrycka oss i radio, tv och på webben.

För att en blogg eller

webbplats, exempelvis,

ska omfattas av

yttrandefrihetsgrundlagen

krävs att det finns en ansvarig

utgivare och att man har ett

utgivningsbevis.

Lagen kom 1991 och har vuxit fram i takt med att vi har fått nya medier, inte minst i digital form. För att en blogg eller webbplats, exempelvis, ska omfattas av yttrandefrihetsgrundlagen krävs att det finns en ansvarig utgivare och att man har ett utgivningsbevis. Ett sådant kan man ansöka om hos Myndigheten för press, radio och tv. Har man inte ett utgivningsbevis och en ansvarig utgivare gäller den vanliga lagstiftningen i stället för yttrandefrihetsgrundlagen. Det gäller också för webbplatser som har discussionsforum och gästböcker där inte redaktionen granskar alla inlägg före publicering.

Liksom tryckfrihetsförordningen garanterar yttrandefrihetsgrundlagen vår rätt att uttrycka åsikter, att inte censureras och vår meddelarfrihet. Den skyddar oss också från förtal, kränkning och hets mot folkgrupp, precis som tryckfrihetsförordningen. ■

☛ Yttrandefrihetsgrundlagen i sin helhet finns hos [Riksdagen](#).

mediekompass

- SÅ ANVÄNDER DU MEDIER I UNDERVISNINGEN

www.mediekompass.se

mediekompass@tu.se

Statens medieråd

www.statensmedierad.se

registrator@statensmedierad.se